

NOWE STANOWISKA *BOREOBDELLA VERRUCATA* (FR. MÜLLER) (HIRUDINEA) W POLSCE

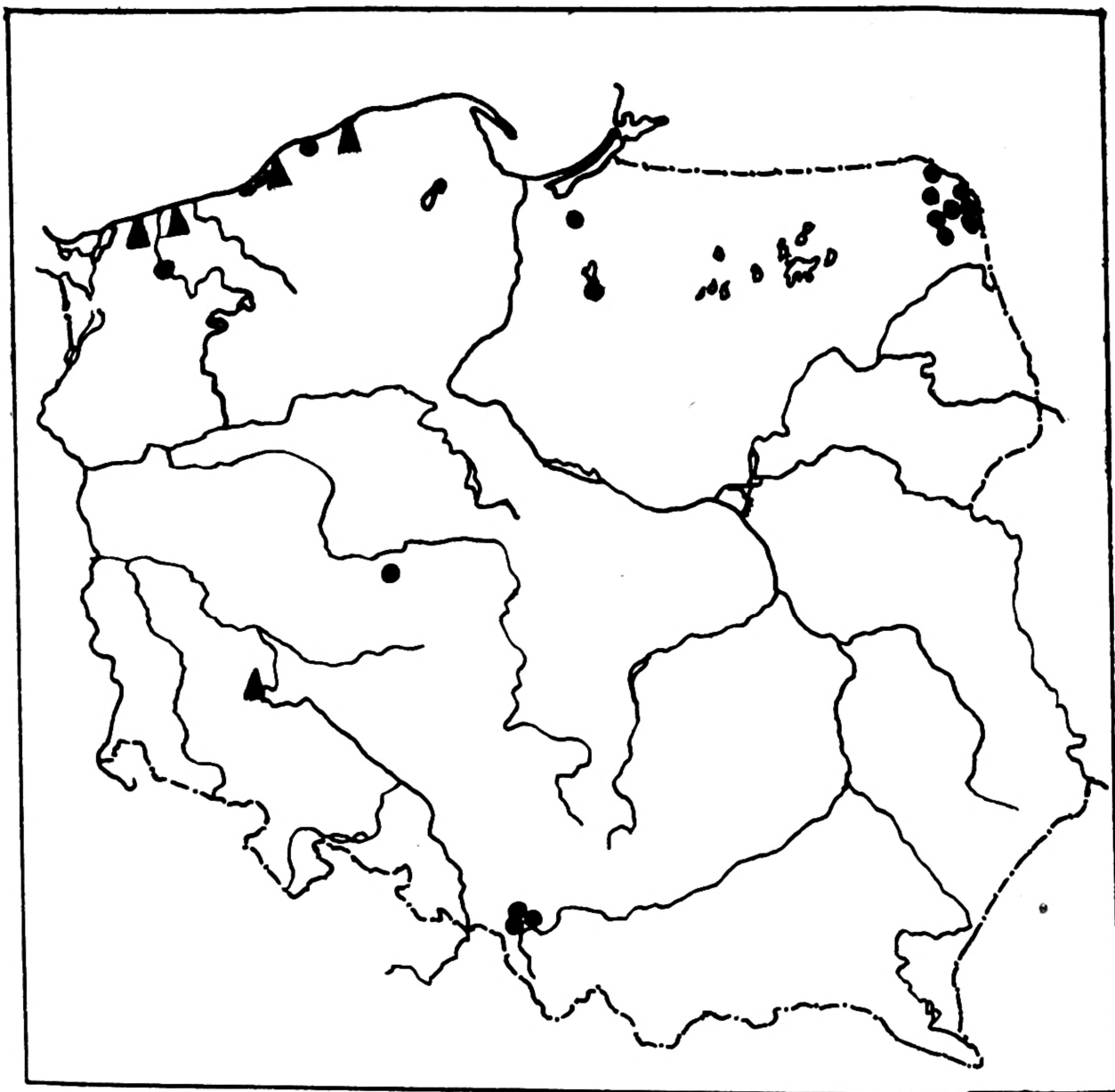
ZDZISŁAW HAJDUK i DANUTA HAJDUK

Instytut Zoologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław

Boreobdella verrucata uważana jest ogólnie za gatunek rzadki na terenie Europy, a także i w Polsce. Zaliczona została przez Lukina (1976) do form palearktycznych, podgrupy borealnych. Po raz pierwszy znaleziona przez Müllera (1844) w jeziorze Tegiel koło Berlina i opisana jako *Clepsina verrucata*. Występuje także w Szwecji, głównie na terenach południowych oraz w Danii i ZSRR. Z terenu Polski znane są stanowiska tej pijawki w jeziorach: Wigry, Leszczówek i Białe (Pawłowski, 1936a, 1936b, 1937), w jeziorze Drużno (Dobrowolski, 1958; Wiśniewski, 1958; Klimek, 1960; Karassowska i Mikulski, 1960), w jeziorze Jeziorak (Wolnomiejski i Wolnomiejska, 1967), w ujściu rzeki Krutyni do jeziora Bełdany i Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, bez podania dokładnego miejsca występowania i typu zbiornika (Pawłowski, 1968), w Zbiorniku Goczałkowickim (Zaćwilichowska, 1965), w ujściu potoku Bajerka do Zbiornika Goczałkowskiego (Krzyżanek, 1970), w stawach rybnych w Goczałkowicach (Kuflikowski, 1970), w jeziorach: Gaładuś, Pomorze, Serwy i Zelwa (Wilkialis, 1970), w jeziorze Puńsk (Sandner i Wilkialis, 1972), w zbiorniku zaporowym na rzece Redze w Lisowie poniżej Reska (Agapow i Klarman, 1983), w słonawym jeziorze Modła na Pobrzeżu Bałtyku (Hajduk, Bielecki i Hajdukowa, 1985).

Z danych zawartych w pracach wymienionych autorów wynika, że najwięcej stanowisk znajduje się na Pojezierzu Mazurskim, po jednym na Pobrzeżu Bałtyku, Pojezierzu Pomorskim i Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej oraz trzy stanowiska na Górnym Śląsku (ryc.).

B. verrucata, jak wykazały dotychczasowe badania (Pawłowski, 1936a; Bennike, 1943; Lukin, 1976) żywi się sokami ślimaków (które może wysysać całkowicie) takich jak: *Lymnaea (Limnaea) stagnalis* (L.), *Lymnaea (Radix) auricularia* (L.), *Lymnaea (R.) peregra* (O. F. Müller), *Lymnaea (Galba) palustris* (O. F. Müller), *Valvata (Cincinna) piscinalis* (O. F. Müller), *Viviparus contectus* (Millet), *Bithynia tentaculata* (L.), *Aplexa hy-*

Ryc. Rozmieszczenie *Boreobdella verrucata* (Fr. Müller) w Polsce

Fig. Distribution of *Boreobdella verrucata* (Fr. Müller) in Poland

● — stanowiska podane do roku 1985 — localities recorded before 1985; ▲ — nowe stanowiska — new localities

pnorum (L.), *Planorbis planorbis* (L.) i *Segmentina nitida* (O. F. Müller). Może także pasożytować na gatunkach małży z rodzaju *Sphaerium*.

Reprezentowane niżej wyniki uzyskano w badaniach prowadzonych nad fauną *Hirudinea* w różnych pod względem limnologicznym zbiornikach wodnych. Poprawność oznaczeń *B. verrucata* została skonsultowana z prof. Franciszkiem Wojtasem.

1. Jezioro Gardno — niewielka zatoka w południowo-zachodniej części, do której przepompowywana jest woda z kanałów melioracyjnych odwadniających okoliczne łąki. Bogata roślinność wodna w postaci: *Phragmites communis* Trin., *Schoenoplectus lacustris* (L.) Palla, *Acorus calamus* L., *Glyceria aquatica* (L.) Wahlb., *Stratiotes aloides* L. i *Elodea canadensis* Rich. Temp. wody — 22,3°C, pH 8,4, zawartość chlorków 0,95‰. Dnia 28 VII 1979 jeden dorosły okaz *B. verrucata* został znaleziony na *Stratiotes aloides* L.

Ponadto na stanowisku tym złowiono przedstawicieli następujących gatunków: *Glossiphonia complanata*, *G. heteroclita*, *Hemiclepsis marginata*, *Theromyzon tessulatum*, *Piscicola geometra*, *Erpobdella nigricollis*, *E. octoculata*, *E. testacea* i *Dina lineata*.

2. Jezioro Bukowo — zatoka w południowo-wschodniej części, w pobliżu ujścia rzeki Bukowej (Młynówka). Bogata roślinność wodna reprezentowana przez: *Carex* sp., *Phragmites communis* Trin., *Typha latifolia* L., *T. angustifolia* L., *Glyceria aquatica* (L.) Wahlb. *Hydrocharis morsus-ranae* L., *Nymphaea alba* L., *Nuphar luteum* (L.) Sm., *Stratiotes aloides* L., *Polygonum amphibium* L., *Lemna minor* L. i *Lemna trisulca* L. Dno piaszczysto-muliste pokryte niewielką warstwą szczątków organicznych. Temp. wody — 18,7°C, pH 7,8, zawartość chlorków 0,76‰. Dnia 5 VIII 1981 wśród roślinności przybrzeżnej złowiono jednego dorosłego osobnika *B. verrucata*. Ponadto przedstawicieli: *Glossiphonia complanata*, *G. heteroclita*, *Hemiclepsis marginata*, *Theromyzon tessulatum*, *Helobdella stagnalis*, *Batracobdella paludosa*, *Piscicola geometra*, *Erpobdella octoculata* i *E. testacea*.

3. Zbiornik śródląkowy typu stawowego położony na łąkach przylegających do południowego brzegu jeziora Resko Przymorskie. Dno muliste, porośnięte przez *Elodea canadensis* Rich., *Ceratophyllum demersum* L. i *Stratiotes aloides* L. Powierzchnia wody pokryta liśćmi *Nuphar luteum* (L.) Sm., *Potamogeton natans* L. i *Lemna minor* L. Temp. wody — 19,8°C, pH 7,8. Dnia 26 VII 1982 znaleziono dwa młode osobniki *B. verrucata* wśród korzeni roślin wodnych.

Ponadto złowiono przedstawicieli: *Glossiphonia complanata*, *G. heteroclita*, *Hemiclepsis marginata*, *Helobdella stagnalis*, *Theromyzon tessulatum*, *Erpobdella nigricollis*, *E. octoculata* i *E. testacea*.

4. Rezerwat przyrody „Jezioro Liwia Łuża” — brzeg południowy, w pobliżu ujścia rowów melioracyjnych. Bogata roślinność wodna reprezentowana przez: *Phragmites communis* Trin., *Schoenoplectus lacustris* (L.) Palla, *Typha latifolia* L., *Glyceria aquatica* (L.) Wahlb. i *Acorus calamus* L. Temp. wody — 19,2°C, pH 8,2, zawartość chlorków 0,87‰. Dnia 15 VIII 1982 jeden dorosły okaz *B. verrucata* został znaleziony na *Glyceria aquatica* (L.) Wahlb. Ponadto wykazano: *Glossiphonia complanata*, *G. heteroclita*, *Hemiclepsis marginata*, *Theromyzon tessulatum*, *Helobdella stagnalis*, *Batracobdella paludosa*, *Piscicola geometra*, *Haemopsis sanguisuga*, *Erpobdella nigricollis* i *E. octoculata*.

5. Bobrek — jest lewym ujściowym ramieniem rzeki Kaczawy o długości 8,2 km, silnie zeutrofizowanym, obficie porośniętym wyższą roślinnością wodną, wśród której dominują: *Carex* sp., *Acorus calamus* L., *Glyceria aquatica* (L.) Wahlb., *Sagittaria sagittifolia* L., *Polygonum amphibium* L. i *Elodea canadensis* Rich. Dno piaszczysto-muliste, pokryte dużą ilością rozkładających się szczątków organicznych. Temp. wody —

15,9°C, pH 7,0. Dnia 10 VI 1982 złowiono dwa dorosłe okazy *B. verrucata* wśród roślin przybrzeżnych.

Ponadto stwierdzono występowanie następujących gatunków *Hirudinea*: *Glossiphonia complanata*, *Hemiclepsis marginata*, *Helobdella stagnalis*, *Theromyzon tessulatum*, *Piscicola geometra*, *Erpobdella nigricollis*, *E. octoculata* i *Dina lineata*.

Podkreślić należy, że Bobrek jest pierwszym miejscem występowania *B. verrucata* na Dolnym Śląsku.

Otrzymano: 21 II 1984

Adres autorów:

53-437 Wrocław, Grabiszyńska 142/22

LITERATURA

1. Agapow, L., Klarman, A.: *Boreobdella verrucata* (Fr. Müller, 1844b) (*Hirudinea*) w rzece Redze na Pojezierzu Pomorskim. — *Prz. Zool.*, 27, 63 - 65, 1983.
2. Bennike, S. A. B.: Contribution to the ecology of Danish freshwater leeches (*Hirudinea*). — *Folia limnol. scand.*, København, 1 - 109, 1943.
3. Dobrowolski, K. A.: Pasożyty pijawek jeziora Drużno (Parazytofauna biocenozy jeziora Drużno — część V). — *Acta parasitol. pol.*, 5, 179 - 194, 1958.
4. Hajduk, Z., Bielecki, A., Hajduk, D.: Fauna *Hirudinea* słonawych jezior Modła i Wicko. — *Acta Univ. Wratislav.*, 599, *Prac. Zool.*, 13, 59 - 65, 1985.
5. Karassowska, K., Mikulski, J. S.: Studia nad zbiorowiskami zwierzęcymi roślinności zanurzonej i pływającej jeziora Drużno. — *Ekol. Pol.*, Ser. A, 8, 335 - 353, 1960.
6. Klimek, L.: Studia nad fauną denną jeziora Drużno. — *Zesz. Nauk. Uniw. M. Kopernika w Toruniu, Biologia* (5), 7, 29 - 69, 1960.
7. Krzyżanek, E.: Formation of bottom fauna in the Goczałkowice dam reservoir. — *Acta Hydrobiol.*, 12, 399 - 421, 1970.
8. Kuflikowski, T.: Fauna in vegetation in carp ponds at Goczałkowice. — *Acta Hydrobiol.*, 12, 439 - 456, 1970.
9. Lukin, E. J.: Pijawki presnych i solonowatych vodojemov. — *Fauna SSSR, Pijawki*, 1, Izdatelstvo „Nauka”, 1 - 484, 1976.
10. Müller, F.: De Hirudinibus circa Berolinum hucusque observatis. — *Diss. inaug.*, Berlin, 1 - 36, 1844.
11. Pawłowski, L. K.: Pijawki (*Hirudinea*). — *Fauna słodkowodna Polski*, 26, 1 - 134, 1936a.
12. Pawłowski, L. K.: Zur Ökologie der Hirudineenfauna der Wigryseen. — *Arch. Hydrobiol. i Ryb.*, 10, 1 - 47, 1936b.
13. Pawłowski, L. K.: Nowy gatunek pijawki na ziemiach polskich. — *Przyr. i Tech.*, 16, 364, 1937.
14. Pawłowski, L. K.: Pijawki (*Hirudinea*). — *Kat. Faun. Pol.*, 11, 1 - 94, 1968.
15. Sandner, H., Wilkialis J.: Leech communities (*Hirudinea*) in the Mazurian and Białystok regions and the Pomeranian lake district. — *Ekol. Pol.*, 20, 345 - 365, 1972.

16. Wilkialis, J.: Some regularities in the occurrence of leeches (*Hirudinea*) in the waters of the Białystok Region. — *Ekol. Pol.*, 18, 647 - 680, 1970.
17. Wiśniewski, W. L.: Charakterization of the parasitofauna of an eutrophic lake (Parasitofauna of biocenosis of Drużno Lake — part I). — *Acta parasitol. pol.*, 6, 1 - 64, 1958.
18. Wolnomiejski, N., Wolnomiejska, K.: Leeches (*Hirudinea*) in the Southern Part of the Lake Jeziorak. — *Zesz. Nauk. Uniw. M. Kopernika w Toruniu, Nauk. Mat.* — *Przyr.*, 18, *Prac. Stacji Limnolog. w Itawie*, 3, 29 - 43, 1967.
19. Zaćwilichowska, K.: Bentos obrzeża Zbiornika Goczałkowickiego w latach 1958 - 1959. — *Acta Hydrobiol.*, 7, 83 - 97, 1965.

NEW SITES OF *BOREOBDELLA VERRUCATA* (FR. MÜLLER) (*HIRUDINEA*)
IN POLAND

by

Z. HAJDUK and D. HAJDUK

During the investigation on various kinds of water reservoirs the authors found further localities of *Boreobdella verrucata* (Fr. Müller) in Poland. Three of them are brackish lakes: Gardno, Bukowo and Liwia Łuża, one is a pond reservoir on the meadows adjoining the lake Resko Przymorskie (Baltic Coast), and one Bobrek, the left branch of the mouth of the river Kaczawa (Lower Silesia). *B. verrucata* was noted for the first time in Lower Silesia.